

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Дев'ятаєвої Ольги Віталіївни «Розвиток пляжних ігрових видів спорту в Україні за сучасних умов міжнародного спортивного руху», представленій до спеціалізованої вченої ради Д 26.829.01 Національного університету фізичного виховання і спорту України для захисту на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.01 – Олімпійський і професійний спорт

Актуальність дисертаційної роботи. Дисертаційна робота О. В. Дев'ятаєвої присвячена актуальній проблемі сучасного спорту – розробці моделі розвитку пляжних ігрових видів спорту в Україні на основі узагальнення міжнародного і вітчизняного досвіду.

Сучасний спортивний рух характеризується появою нових видів спорту, зростанням конкуренції на світовому рівні, збільшенням кількості змагань, залученням великої кількості людей до активних занять спортом та іншими формами рухової активності. Сучасні дослідження вітчизняних та закордонних авторів свідчать про наявність інтенсифікацію появи нових видів спорту, значних темпів професіоналізації, комерціалізації, глобалізації (В. М. Платонов, 1998–2016; О. В. Борисова 2000–2016; В. М. Костюкевич, 2012–2014).

Незважаючи на відносно нетривалу історію появи пляжних видів спорту, які виникли в результаті трансформації вже існуючих класичних спортивних ігор, вони включені до програм наймасштабніших міжнародних комплексних змагань. Крім того, пляжні види спорту є доступними і видовищними, позитивно впливають на здоров'я людей, сприяють поліпшенню емоційного і фізичного станів.

Філософія і концепція пляжних ігрових видів спорту спрямована на розвиток нової прогресивної культури літнього відпочинку, яка гармонійно поєднує яскраве і видовищне шоу, активний відпочинок та оздоровлення, залучення населення до регулярних занять фізичною культурою, що так необхідні суспільству в сучасний час. Крім того, популярність і інтенсивний

розвиток пляжних ігрових видів спорту в світі сприяли включенню їх в програми міжнародних комплексних змагань Олімпійських Ігор, Всесвітніх ігор, в майбутньому Всесвітніх пляжних ігор.

Процеси професіоналізації і комерціалізації сприяють розвитку комерційно привабливих видів спорту; збільшенню обсягів змагальної і тренувальної діяльності; розширенню мережу комерційних змагань, що проводяться на міжнародному та національному рівнях; зміні правил змагань, що збільшує видовищність ігрових видів спорту; трансформації системи відносин «тренер-спортсмен»; зростанню вимог до організаційного, суддівського, медичного та інформаційного забезпечення; постійному пошуку, розробці і впровадженню новітніх методів тренування; використанню сучасних прийомів підвищення працездатності; створенню нових фармакологічних засобів відновлення спортсменів.

Подальше визнання пляжних видів спорту та включення їх в програми найбільших змагань призводить до посилення конкуренції, до перегляду стратегії розвитку даного виду спорту в багатьох країнах, що унеможливорює конкуренцію українських спортсменів на світовій арені. Щоб розраховувати на результати в подальшому, необхідно вже зараз створювати умови для розвитку даної групи видів спорту.

Виходячи з вищезгаданого, виникає потреба у розробці моделі розвитку пляжних видів спорту з урахуванням міжнародного та вітчизняного досвіду.

Таким чином, можна укласти, що дисертаційна робота О. В. Дев'ятоєвої «Розвиток пляжних ігрових видів спорту в Україні за сучасних умов міжнародного спортивного руху» відповідає вимогам теорії та методики підготовки спортсменів, а також вимогам сучасного суспільства, є актуальною і своєчасною.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Робота виконана відповідно до «Зведеного плану науково-дослідної роботи в сфері фізичної культури і спорту на 2011–2015 рр.» Міністерства України у справах сім'ї,

молоді та спорту за темою 1.2 «Сучасний професійний спорт та шляхи його розвитку в Україні» (номер державної реєстрації 0111U001715), а також комплексного міжвузівського наукового проекту «Теоретико-методичні основи неолімпійського спорту» (номер державної реєстрації 0115U002372), реалізація якого запланована на 2015–2017 рр. що свідчить про високу державну значущість проведених досліджень.

Наукова новизна. В цілому, результати досліджень, отримані автором ретельно обґрунтовані і доведена їх достовірність.

На наш погляд, найбільш важливими положеннями наукової новизни роботи є розробка моделі розвитку пляжних ігрових видів спорту в Україні на основі узагальнення міжнародного і вітчизняного досвіду. Слід зазначити, що автором запропоновано заходи по реалізації розробленої моделі та поліпшенню фінансування пляжних ігрових видів спорту в Україні, розширенню географії їх розвитку, зростанню популярності й масовості, залученню дітей та молоді до занять спортом, особливо підлітків соціально незахищених груп, підвищення якості курортного бізнесу, збільшення конкурентоспроможності національних збірних команд на міжнародній спортивній арені, активізації процесів професіоналізації та комерціалізації цих видів спорту, що створить основу для їх подальшого розвитку в нашій державі. Запропоновану модель можна використовувати країнам з подібними клімато-географічними умовами та схожими підходами до розвитку спорту.

В зв'язку з цим слід зазначити, що представлена автором робота відповідає сучасним методологічним вимогам до наукових досліджень, у тому числі – до наукових досліджень в спорті.

Практичне значення отриманих результатів полягає в розробці шляхів вдосконалення розвитку пляжних ігрових видів спорту в Україні, їх організаційного, фінансового, матеріально-технічного, нормативно-правового, науково-методичного, інформаційного забезпечення. Рекомендації та пропозиції можуть стати підґрунтям для формування стратегій розвитку цих видів спорту та бути корисними фахівцям

департаментів олімпійських видів спорту, фізичної культури та неолімпійських видів спорту Міністерства молоді та спорту України, Спортивного комітету України, а також національних федерацій та асоціацій пляжних ігрових видів спорту.

Матеріали дисертаційної роботи рекомендовані для використання в навчальному процесі студентів та магістрантів у рамках навчальних дисциплін: «Теорія і методика тренерської діяльності в обраному виді спорту (волейбол)», «Теорія і методика тренерської діяльності в обраному виді спорту (гандбол)», «Теорія і методика тренерської діяльності в обраному виді спорту (футбол)», «Неолімпійський спорт», «Організаційні основи розвитку сучасного спорту».

Основні положення і результати досліджень впроваджено в навчальний процес кафедр спортивних ігор та професійного, неолімпійського та адаптивного спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України, у практику роботи Всеукраїнських громадських організацій – Федерації волейболу України, Асоціації пляжного футболу України, Асоціації пляжного гандболу України, що підтверджено відповідними актами.

Дисертаційна робота відповідає паспорту спеціальності 24.00.01 – Олімпійський і професійний спорт. В ній вирішена важлива проблема сучасної теорії і методики пляжних видів спорту – розробка моделі розвитку пляжних ігрових видів спорту в Україні на основі узагальнення міжнародного і вітчизняного досвіду, що є суттєвим внеском в сучасну теорію олімпійського і професійного спорту, має значні перспективи для наукового розвитку та практичного застосування.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Усі наукові положення, висновки і рекомендації, які сформульовані у дисертації, достатньою мірою обґрунтовані, відповідають меті та завданням роботи, підтверджені коректною статистичною обробкою даних із застосуванням сучасних комп'ютерних програм.

Дисертаційна робота викладена на 178 сторінках основного тексту та складається зі вступу, п'яти розділів, практичних рекомендацій, висновків, додатків. У роботі використано 215 джерел спеціальної наукової літератури. Роботу ілюстровано 10 таблицями, 25 рисунками.

Характеристика основних положень роботи. У вступі обґрунтована актуальність роботи, зв'язок роботи з науковими програмами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, описано рівень наукової новизни і практичне значення роботи, відображено особистий вклад автора, наведено дані про апробацію роботи і впровадження отриманих результатів в практику.

В аналітичному огляді автор розглядає особливості виникнення та становлення пляжних ігрових видів спорту в історичному та організаційному аспектах, вплив сучасних тенденцій міжнародного спортивного руху на функціонування пляжних ігрових видів спорту та формування основ розвитку пляжних ігрових видів спорту в Україні, а також умови, які забезпечують ефективний розвиток пляжних видів спорту в країні.

Аналітичний огляд відтворює актуальність подальших досліджень у дисертаційній роботі. У розділі послідовно викладено проблеми формування та розвитку пляжних ігрових видів спорту в світі та в Україні на прикладі пляжного волейболу, футболу та гандболу.

Для обґрунтування отриманих результатів автором застосовувалися роботи, які розглядають сучасні тенденції міжнародного спортивного руху (В. М. Платонов, 2013, 2015; О. В. Борисова, 2011, 2013; Л. П. Матвеев, 1999; К. Kiku, 2008; В. Кулішов, 2011; І. І. Переверзін, 2002), пошук нових форм організації дозвілля, в тому числі спортивних (Х. К. Мааєв, 2014; Р. Н. Ніколенко, 2011–2014; Н. Jones, 2014), різноманітні системи підготовки спортсменів (Ф. Г. Баскаєва, 2006; Н. В. Глазкова, 2011; Ж. Л. Козіна, 2010; П. В. Коляго, 2010; В. М. Костюкевич, 2012), організаційні основи розвитку видів спорту в Україні та світі (О. С. Андреев, 2004; І. С. Павлюк, 2008;

В. В. Костюков, 2011;), оптимізацію структури побудови тренувального процесу (Е. В. Рудковська, 2007; В. І. Самодай, 2007–2010; П. В. Коляго, 2010; О. В. Селезньова, 2012), нормативні документи.

Методичний розділ присвячено висвітленню використаних у роботі методик дослідження. Автор застосовував адекватні методи досліджень: аналіз літературних, документальних джерел та інформації мережі Інтернет; аналіз, синтез та узагальнення; порівняння та аналогію; історичний метод; системно-структурний метод; інтерв'ювання; бесіду; експертне опитування; моделювання; методи математичної статистики. Автором проведено комплексне визначення факторів, які впливають на розвиток пляжних видів спорту в провідних країнах світу та в Україні. Для визначення думок фахівців щодо пріоритетності напрямків розвитку пляжних ігрових видів спорту було залучено 20 осіб, серед яких керівник пляжного гандболу Конфедерації гандболу Бразилії (за допомогою Інтернет-ресурсів), провідний тренер штатної команди національної збірної команди України з пляжного волейболу (1), керівники асоціацій пляжних ігрових видів спорту (3), координатори пляжних ігрових видів спорту в федераціях (3), тренери (4) і спортсмени (4) національних збірних команд України.

Третій розділ присвячений аналізу міжнародного досвіду розвитку пляжних ігрових видів спорту – волейболу, футболу, гандболу. Вивчено співвідношення сил на міжнародній арені та визначені країни, які займають лідируючі позиції в даних видах спорту. Виділені особливості функціонування пляжних видів спорту в країнах-лідерах: наявність сучасної спортивної інфраструктури (велика кількість природних пляжів і розташування на них безкоштовних майданчиків; функціонування критих ігрових майданчиків, а також їх будівництво в центральних парках міста); цілорічна підготовка спортсменів; активна державна підтримка видів спорту, а також пільгове оподаткування спортивних організацій і приватних структур, які підтримують розвиток спорту; функціонування приватних шкіл з пляжних видів спорту; система підвищення кваліфікації кадрів; проведення великої

кількості змагань; активна комерціалізація і професіоналізація, а також розвиток видів спорту на масовому рівні.

Показано особливості розвитку пляжних видів спорту в Бразилії, як однієї з країн-лідерів: масовість занять, професіоналізація, а також розвиток на комерційній основі; проведення великої кількості національних змагань; цілорічна підготовка спортсменів; ефективне функціонування керівних організацій і їх підрозділів у багатьох штатах Бразилії, що дозволяє розвивати види спорту на всій території країни; наявність сучасної спортивної інфраструктури; система ліцензування та підвищення кваліфікації кадрів; розробка і реалізація соціальних програм розвитку видів спорту; державна підтримка спорту і стимулювання державою позабюджетного фінансування.

В четвертому розділі представлено сучасний стан і основні проблеми розвитку пляжних ігрових видів спорту в Україні.

Проведені дослідження дозволили виділити сильні і слабкі сторони функціонування пляжних ігрових видів спорту в Україні. До сильних сторін відносяться: наявність відповідних органів управління, державна підтримка, досвід розвитку класичних ігрових видів спорту, клімато-географічні умови (наявність природних річкових і морських пляжів, на яких можна займатися протягом 6 місяців).

Серед проблем розвитку найбільш актуальними є: брак критих спортивних майданчиків для занять в холодний період часу, відсутність програм розвитку видів спорту, недоліки інформаційного та наукового забезпечення, слабе залучення позабюджетних джерел фінансування.

За допомогою експертного опитування визначено ступінь прояву даних проблем. Кожна проблема оцінювалася в балах: 0 (проблема не існує), 1–3 (слабкий прояв, проблема майже відсутня), 4–6 (середній ступінь наявності, проблема існує, проте не є першочерговою), 7–8 (вище середнього, актуальна проблема), 9–10 (високий рівень актуальності проблеми). Визначено ступінь узгодженості думок експертів за коефіцієнтом конкордації $W = 0,89$ і

χ^2 критерію = 24,5 (при $p < 0,05$), що свідчить про високий ступінь одностайності думок експертів. До найбільш актуальних віднесено проблеми матеріально-технічного, організаційно-управлінського, кадрового, нормативно-правового, інформаційного та наукового забезпечення, які створюють перешкоди для успішного функціонування пляжних ігрових видів спорту в Україні.

До проблем середнього ступеня прояву відносяться: недоліки медичного контролю, незацікавленість спонсорів в підтримці спорту, невідповідність спортивних майданчиків світовим стандартам, слабка інтеграція вітчизняних структур з пляжних ігрових видів спорту в міжнародні організації, відсутність систем ліцензування та підвищення кваліфікації кадрів у пляжному волейболі і гандболі, недостатній рівень фінансування державою, недостатня кількість наукових розробок, недоліки системи підготовки та відбору.

На підставі отриманих даних і з урахуванням міжнародного досвіду розроблена модель розвитку пляжних ігрових видів спорту в Україні. Механізм її реалізації передбачає три етапи. До основних з них можна віднести: консолідацію діяльності керуючих структур всіх пляжних видів спорту в країні; обладнання майданчиків на природних морських і річкових пляжах, в тому числі безкоштовних, а також їх будівництво в містах, які не мають акваторій; поліпшення державної підтримки спорту, а також залучення позабюджетних джерел фінансування; впровадження прозорих механізмів фінансової діяльності організацій; будівництво критого спортивного комплексу, для підготовки і проведення змагань спортсменів з усіх пляжних видів спорту; створення нормативно-правової бази для стимулювання спортивного спонсорства; розробку і реалізацію програм розвитку видів спорту (в тому числі соціальних); створення науково-обґрунтованої системи підготовки спортсменів; регулярне обстеження збірних команд України в науково-дослідних інститутах; формування цілорічної системи підготовки і змагань; ліцензування тренерського складу,

підвищення його кваліфікації, переатестації; створення нових спортивних клубів, відділень в ДЮСШ, регіональних відділень федерацій; розробку інформаційної бази пляжних ігрових видів спорту, різнобічний контент сайтів федерацій, а також популяризацію пляжних ігрових видів спорту в засобах масової інформації.

У п'ятому розділі проведено аналіз отриманих результатів з точки зору зіставлення їх з літературними даними і визначення наукової новизни. У роботі отримані дані, які підтверджують і доповнюють результати досліджень розвитку пляжних ігрових видів спорту в світі та в Україні.

Показано, що проведені дослідження підтвердили наукові дані спортивних фахівців, що поява пляжних ігрових видів спорту в світі пов'язана з тенденцією виникнення в суспільстві нових форм організації дозвілля, що позитивно впливають на зміцнення здоров'я людей (С. Н. Андрєєв, 2007; І. Н. Овсяннікова, 2008; А. В. Киласов, 2011; Р. Н. Ніколенко, 2012). Популярність та інтенсивний розвиток пляжних ігрових видів спорту в світі сприяли включенню їх до програм Ігор Олімпіад (пляжний волейбол), Всесвітніх ігор (пляжний гандбол), а також в перспективі проведенню нових міжнародних комплексних змагань – Всесвітніх пляжних ігор (В. М. Платонов, 2013; С. Ф. Матвєєв, О. В. Борисова, Т. А. Кропивницька, 2013);

Результати досліджень доповнюють літературні дані про:

- особливості виникнення нових форм рухової активності та видів спорту, їх становлення, на прикладі пляжних ігрових видів (S. Nömborg, A. Parageorgiou, 2004; К. К. Мартишевський, 2005; В. Лейбовський, 2007–2012);
- вплив основних тенденцій міжнародного спортивного руху: глобалізацію, комерціалізацію, професіоналізацію та ін., що стимулює розвиток пляжних ігрових видів спорту в світі та сприяє розширенню географії розвитку, збільшенню кількості осіб, що ними займаються в світі, створенню організаційно-управлінських структур, розширенню мережі

змагань та ін. (С. І. Гуськов, 1992; С. Н. Андреев, 2007; П. В. Коляго, 2010; О. В. Борисова, 2011; А. В. Киласов, С. Н. Гавров, 2011).

У висновках дисертації викладені основні результати роботи, кількісні й якісні показники здобутих результатів з обґрунтуванням їх вірогідності. Викликають інтерес представлена у дисертації модель розвитку пляжних ігрових видів спорту в Україні.

Повнота викладення матеріалів дисертації у роботах, які опубліковані автором. Результати проведених досліджень широко освітлені автором в друкарських роботах: за матеріалами дисертаційної роботи опубліковано 18 наукових робіт, 5 з них – у фахових виданнях з фізичного виховання і спорту України (4 з яких входять до міжнародних наукометричних баз), 7 – апробаційного характеру і 6 – додатково відображають результати розробок що відповідає вимогам до кількості публікацій для кандидатських дисертацій.

Матеріали дисертаційного дослідження докладалися автором на міжнародних і регіональних конференціях, що свідчить про широке оприлюднення автором результатів роботи.

Наукові положення та висновки, які сформульовані у дисертації, базуються на достатній кількості досліджень, мають науково обґрунтований характер, логічно пов'язані з отриманими результатами. Автореферат в основному відображає зміст дисертації.

Зауваження щодо змісту дисертації та автореферату.

Разом з позитивними моментами дисертації, змушені відмітити, що:

1. На сторінці 51 автор посилається на додаток Л та пропонує в анкеті оцінювальну шкалу від 1 до 10, в наступному додатку оцінювальна шкала містить 17 балів (від 1 до 17). Автор не пояснює, чому для експертних опитувань обрані різні оцінювальні шкали та чому в анкеті, представлений у додатку М шкала складає саме 17 балів?
2. Для експертного оцінювання розвитку пляжних видів спорту автор провів анкетування з використанням Інтернет-ресурсів серед фахівців,

тренерів та провідних спортсменів України, а також серед представників інших держав. Але виникає питання, ці опитувальники розроблені автором, чи запозичені з інших джерел?

3. На сторінці 61 автор допускає неточність, щодо вказаних строків визнання пляжних видів спорту. Якщо за відправну точку обирати рік визнання пляжного виду спорту Міжнародною федерацією класичного виду спорту, тоді найпізніше це відбулося з пляжним футболу (у 2005 році), а не з пляжним гандболом (у 1994 році), як це стверджує автор.
4. Викликає дискусію ствердження автора, що соціальна програма «MiniHand» (Бразилія), яка спрямована на тренувальний процес дітей шкільного віку, не потребує інтенсивної та тактичної підготовки (стор.81). Але, по-перше, якщо програма має на меті спортивну підготовку дітей різного віку, то вирішення задачі без застосування фізичних навантажень неможливо. По-друге, спортивні ігри передбачають взаємодії між гравцями, тобто тактичні взаємодії і саме тому тактична підготовка має бути включена до спортивних заходів в програмі «MiniHand».
5. У тексті дисертації відсутні посилання на додатки Д, Ж, З, К, М.
6. На наш погляд, робота виграла, якби автор також звернула увагу на розвиток жіночого пляжного футболу, адже на сьогоднішній день такий вид спорту існує (проводяться змагання різного рівня, наприклад Euro Beach Soccer Cup Woman Португалія, 2016; Іспанія червень-липень 2017).

Проте вказані зауваження не впливають на загальне позитивне враження від роботи і не знижують наукову і практичну значущість отриманих результатів.

Висновок

Дисертаційна робота Дев'ятаєвої Ольги Віталіївни «Розвиток пляжних ігрових видів спорту в Україні за сучасних умов міжнародного спортивного руху», яка представлена на здобуття наукового ступеня кандидата наук з

фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт, є закінченою науково-дослідною працею, відповідає Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, а її автор заслуговує присудження йому наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту 24.00.01. – олімпійський і професійний спорт.

Кандидат наук з фізичного виховання
і спорту, старший викладач
кафедри фізичного виховання
факультету біомедичної інженерії
КПІ ім. Ігоря Сікорського

Д. М. Міщук

Завідувач кафедрою фізичного виховання
факультету біомедичної інженерії
КПІ ім. Ігоря Сікорського

Г. Л. Бойко

Вчений секретар
КПІ ім. Ігоря Сікорського

А. А. Мельниченко

Відгук отримано 12.05.2017.
М.С.М.